

Leerplicht of Leerrecht?

Mw. mr. Toos Enkelaar

Kinderrechter Rechtbank Rotterdam

Wie zijn de verdachten?

Ouders:

- Als persoon bedoeld in art. 2, eerste lid, van de Leerplichtwet 1969, de in art. 2, eerste lid van die wet opgelegde verplichting niet nakomen. Aan te halen artikelen: 2 en 26 Lpw69.
- Als persoon bedoeld in art. 2, eerste lid, van de Leerplichtwet 1969, de in art. 4a van die wet opgelegde verplichting niet nakomen. Aan te halen Artikelen: 4a en 26 Lpw 69

Jeugdigen:

- Als leerplichtige jongere die de leeftijd van 12 jaren heeft bereikt de verplichting tot geregeld volgen van onderwijs niet nakomen. Aan te halen artikelen: 2 en 26 Lpw 69.
 - Als jongere die kwalificatieplichtig is de verplichting tot geregeld volgen van onderwijs nietnakomen
-
- Artikelen: 4c en 26 Lpw 69

Bij de beslissing in leerplichtwetzaken zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- Is er op de juiste wijze tenlastegelegd:
- Wat voor type verzuim is aan de orde,
- Is de juiste periode tenlastegelegd,
- Heeft het OM, gelet op het beleid, terecht vervolging ingesteld
- Staat vast of de minderjarige of zijn ouders een verwijt gemaakt kan worden;
- Doorvragen naar: acties van school, de leerplichtambtenaar, etc., zie de MAS
- Achterliggende problematiek: is er sprake van bemoeienis (school)maatschappelijk werk, de jeugdbescherming, GGZ e.d.

Welke rechter bevoegd?

- Op grond van artikel 382 Sv is niet de MK, maar de kantonrechter absoluut bevoegd (tenzij er sprake is van een minderjarige én van samenhang van de overtreding met de andere feiten, maar van een dergelijke samenhang is (vrijwel) nooit sprake wanneer het leerplichtzaken betreft). Ook de kinderrechter is niet bevoegd om kennis te nemen van deze zaken.

Aanwezig ter zitting

In principe:

- een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming;
- de reclasseringsmedewerker indien de jeugdige begeleiding van de reclassering heeft; de jeugdbeschermer indien de jeugdige onder toezicht staat;
- de leerplichtambtenaar (deze wordt niet beëdigd);
- indien zij niet zelf als verdachte(n) zijn gedagvaard: de ouders/voogd.

Geen verplichte proces vertegenwoordiging

Van belang is dat verdachten (ook jeugdige) zich (op grond van art. 398 ten tweede Sv.) ter zitting kunnen laten vertegenwoordigen door een (zelfgekozen) advocaat als de advocaat verklaart daartoe bepaaldelijk daartoe bepaaldelijk gevolmachtigd te zijn of door een daartoe bij bijzondere volmacht schriftelijk gemachtigde (bijvoorbeeld een medewerker van de kinder- en jongerenrechtswinkel). De kantonrechter hoeft het sturen van een vertegenwoordiger niet te accepteren en kan bevelen dat de verdachte alsnog in persoon zal verschijnen. De uitspraken die de vertegenwoordiger doet, gelden als die van de verdachte zelf. Als de verdachte zich laat vertegenwoordigen en toch verschijnt mag gemachtigde het woord niet voeren (HR 25 november 1986 N3 1987, 419).

Aanwezigheidsplicht?

- De gedagvaarde jeugdige, noch de gedagvaarde ouders/voogd, zijn verplicht om te verschijnen voor de kantonrechter, maar voor een gesprek over (de redenen van) het verzuim is de aanwezigheid van de verdachte(n) uiteraard zeer wenselijk. De kantonrechter kan bepalen dat de verdachte(n) in persoon verschijnt c.q. verschijnen en kan ook de medebrenging bevelen (zie hierover meer onder het kopje 'bijzonderheden procedure').
- Van belang is dat verdachten (ook jeugdige) zich (op grond van art. 398 ten tweede Sv.) ter zitting kunnen laten vertegenwoordigen door een (zelfgekozen) advocaat als de
- advocaat verklaart daartoe bepaaldelijk daartoe bepaaldelijk gevolmachtigd te zijn of door een daartoe bij bijzondere volmacht schriftelijk gemachtigde (bijvoorbeeld een medewerker van de kinder- en jongerenrechtswinkel). De kantonrechter hoeft het sturen van een vertegenwoordiger niet te accepteren en kan bevelen dat de verdachte alsnog in persoon
- zal verschijnen. De uitspraken die de vertegenwoordiger doet, gelden als die van de verdachte zelf. Als de verdachte zich laat vertegenwoordigen en toch verschijnt mag gemachtigde het woord niet voeren (HR 25 november 1986 N3 1987, 419).

Raadsman toegevoegd?

- Er kan geen ambtshalve toevoeging van een advocaat plaatsvinden gelet op het bepaalde in art. 500 lid 1 Sv, waarbij artikel 489 Sv. niet van overeenkomstige toepassing is verklaard. Dit volgt ook uit artikel 489 lid I onder c Sv., waarin per 1 juli 2005 is toegevoegd 'niet zijnde de kantonrechter', omdat het niet de bedoeling is dat ook voor zaken die door de kantonrechter van de rechtbank worden behandeld een toevoeging.
- wordt afgegeven. Een verdachte mag zich wel laten bijstaan door een advocaat (art. 28 Sv), maar zal dat dan op eigen kosten moeten doen.

Aanhouden of afdoen?

Doel van de zitting is uiteraard dat wordt bereikt dat het verzuim (zoveel als mogelijk is) stopt en dat het kind weer gemotiveerd een opleiding volgt. Op grond van visie die is neergelegd in de MAS, is het de bedoeling dat er veel wordt geïnvesteerd in hulpverlening in het voortraject en dat er pas als laatste middel, dus als niks helpt, een strafrechtelijke aanpak volgt.

Voorheen was de insteek van de kantonrechters op een leerplichtzitting om een kind net zo lang te laten terugkomen tot hij/zij weer naar school ging en werden zaken soms een groot aantal malen aangehouden. Ook al heeft de MAS nu zijn intrede gedaan en zou er in het voortraject al van alles moeten zijn geprobeerd, het doel blijft uiteraard onveranderd, namelijk 'weer naar school gaan'. Daar zijn meestal toch meerdere zittingen voor nodig, maar wel kan bij het besluit om afte doen of aan te houden meewegen wat er al allemaal is gedaan en ingezet in het voortraject. Soms zal de dreiging van een (voorwaardelijke) strafoplegging misschien evenveel of juist meer opleveren dan het moeten terugkomen voor een zitting.

Met het OM is besproken dat in die zaken afdoen de meest voor de hand liggende keuze is. Maar de beslissing aanhouden of afdoen vraagt dus steeds maatwerk.

Straf

- Het OM Rotterdam hanteert voor de jeugdigen de volgende richtlijn:
17-jarige: 50 uur werkstraf voorwaardelijk.
- 16-jarige: 40uur werkstraf voorwaardelijk 15-jarige: 30uur werkstraf voorwaardelijk 12-14 jarige: 20 uur werkstraf voorwaardelijk Voor de echt onwilligen: 10 uren erbij.
- Als het doel enkel is hulpverlening in te zetten: in alle gevallen 20 uur voorwaardelijk.

Richtlijnen strafvordering aanpak schoolverzuim (1)

- Zie ook de landelijke Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, in werking getreden per 1 december 2017: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0039591/2017-06-01>.
- Uiteraard is ook mogelijk om voor de jeugdige c.q. de ouders/voogd artikel 9a Sr toe te passen in gevallen waarin het feit wel wettig en overtuigend bewezen is, maar er aanleiding is om af te zien van het opleggen van een straf.

Richtlijnen strafvordering aanpak schoolverzuim (2)

Absoluut verzuim	First offender	1 x recidive < 5 jaar	meermalen recidive
Ouders/ verzorgers	Dagvaarden + eis: minimaal GB € 750	Eis GB€ 1.100 + HTS 1 week vw, prft 2 jaar	Eis GB€ 1.500 + HTS 1 week ov (+ tul van evt. eerdere vw hts)
Relatief verzuim	First offender	1 x recidive < 5 jaar	Meermalen recidive
Luxe verzuim: Ouder/ verzorger	GB € 100 per kind per dag,	Eis GB € 150 per kind per dag,	Eis GB € 200 per kind per dag, maximum eerste week € 1.200 (per gezin), maximum bij twee weken € 1.800 (per gezin)
	maximum eerste week € 600 per gezin,	maximum eerste week € 900 (per gezin),	
	maximum bij twee weken € 900 per gezin	maximum bij twee weken € 1.200 (per gezin)	

Richtlijnen strafvordering aanpak schoolverzuim (3)

Signaalverzuim:	First offender	1 x recidive < 5 jaar	meermalen recidive
Ouder/ verzorger	Dagvaarden + eis: minimaal GB € 250	Eis GB € 375 + HTS vw, prft 2 jaar	Eis minimaal GB € 500 + HTS ov
minderjarige/leerplichtige > 12 jaar:	Halt afdoening		
verzuim vanaf 60 uren: minderjarige/leerplichtige > 12 jaar	Werkstraf of leerstraf tot maximaal 40 uur	(Eis) werkstraf of leerstraf tot maximaal 80 uur, begeleiding door de jeugdreclassering	
	Maatregel Toezicht en Begeleiding (jeugd- reclassering) voor 6 maanden. Geldboete indien jongere werk of inkomsten heeft. <i>Advies: voorw sepot i.g.v. Verbetering.</i>	Maatregel Toezicht en Begeleiding (jeugdreclassering) voor de duur van maximaal 2 jaar. Vanwege achterliggende problematiek kan het nodig zijn erkende interventies, zoals MST (Multi System Therapy) of FFT (Functional Family Therapy) in te zetten via de maatregel Jeugdreclassering. <i>Advies: i.g.v. verbetering zaak aanhouden en vw.</i>	

De wet passend onderwijs

De Wet Passend Onderwijs is op 9 oktober 2012 aangenomen. Vanaf januari 2013 is een aantal voorbereidende artikelen in werking getreden, zoals de inrichting van de samenwerkingsverbanden. Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs in gevoerd. Vóór die tijd konden leerlingen die extra ondersteuning nodig hadden met een 'rugzak' deelnemen aan het regulier onderwijs of worden ingeschreven in het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so). Het doel van de Wet Passend Onderwijs is dat voor alle leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte zo passend mogelijk onderwijs wordt gerealiseerd. De wet gaat over het stelsel van voorzieningen voor leerlingen, die extra ondersteuning nodig hebben in het funderend onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs. Het belangrijkste element, de zorgplicht voor scholen is per 1 augustus 2014 ingevoerd.

Zie voor nadere informatie over passend onderwijs <https://www.passendonderwijs.nl/>

Vrijstellingsverzoeken in verband met richtingbezwaren

- Ouders kunnen op basis van levensbeschouwelijke of godsdienstige bezwaren tegen de richting van een school of instelling, aan de leerplichtambtenaar op grond van artikel 8 van de Leerplichtwet vrijstelling vragen van de verplichting om hun kinderen in te schrijven op die school of instelling. In die gevallen wordt door ouders veelal een beroep gedaan op de artikelen 7, 8 en 9 van het EVRM.

Vrijstellingsverzoeken deel 2

- Nederlands Juristenblad, Vrijstelling van school en de rechten van het kind, NJB 2016/297, Ton Liefwaard, Jaap Doek & Denise Verkroost
- Er lagen plannen voor de vrijstelling die komen in belangrijke mate tegemoet aan de in dit artikel genoemde zorgen over thuisonderwijs vanuit kinderrechtenperspectief.
- Wel schieten de voorstellen wat betreft de rechtspositie en rol van het kind nog tekort. Het verdient aanbeveling om bij de uitwerking van de plannen het kinderrechtenperspectief zoals hier geschetst volledig te betrekken, waarbij ook nog zou kunnen worden nagedacht over de vraag of een kind zich niet zelf zou moeten kunnen inschrijven indien hij of zij de mening van zijn ouders ten aanzien van thuisonderwijs niet deelt.
- Zie art. 5b LPW en art 12, 28 en 29 IVRK.
- De vrijstelling van onderwijs zoals door de voormalig staatssecretaris Dekker voorgesteld, is een plan dat door de huidige minister Slob stil gelegd.
- Het huidige vrijstellingsbeleid op grond van art.8 lid 2 LP is geen schending van artikel 9 EVRM. Als een kind eenmaal op school is aangenomen, kan geen wijziging meer plaatsvinden.

Vrijstellingsverzoeken deel 3

Hoge Raad, datum uitspraak: 12-12-2017, ECLI:NL:HR:2017:3111

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2017:3111>

<http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2017:1334>

- Vrijstelling Leerplichtwet 1969, richtingbezwaren, liberaal joodse traditie. HR herhaalt NJ 1980/190, ECLI:NL:HR:2001:AB2946, ECLI:NL:HR:2000:ZD1985 en ECLI:NL:HR:2012:BV9201 m.b.t. onderzoeksplicht rechter of bezwaar richting onderwijs betreft, bedoeling wetgever dat rechter gewicht bezwaar niet beoordeelt, het onder overwegend bezwaar tegen richting onderwijs niet begrepen zijn van bezwaar tegen soort onderwijs, leerplicht als zodanig of wettelijke inrichting onderwijs en het ook kunnen bestaan van bedenkingen tegen richting onderwijs in bedenkingen tegen ontbreken van enige levensbeschouwelijke of godsdienstige richting.
- 1. Door of namens verdachte is aangevoerd dat haar zoon A wordt opgevoed in een liberaal joodse traditie, de joodse identiteit de hele dag aanwezig is, de joodse identiteit op openbare scholen niet of niet voldoende wordt ontwikkeld en soms zelfs wordt belemmerd en de levensbeschouwelijke neutraliteit van openbare scholen strijdig is met de joodse opvoeding van het kind. Gelet hierop en in aanmerking genomen dat de bedenkingen tegen de richting van het onderwijs a.b.i. art. 5.ahf.b Lpw 1969 ook gericht kunnen zijn tegen de richting van het openbaar onderwijs, is 's Hofs oordeel dat verdachtes bedenkingen tegen de openbare scholen niet zijn aan te merken als (overwegende) bezwaren tegen de richting van het onderwijs, niet z.m. begrijpelijk.
- 2. T.a.v. de joodse basisschool Rosj Pina heeft het Hof overwogen dat verdachte heeft aangevoerd dat A zeer waarschijnlijk niet tot die school zal worden toegelaten en mede op die grond geoordeeld dat verdachtes bezwaren tegen die school van praktische en pedagogische aard zijn en derhalve niet kunnen leiden tot een vrijstelling. Een vrijstelling a.b.i. art. 5.ahf.b Lpw 1969 kan slechts bestaan t.a.v. scholen onderscheidenlijk instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden. Uit 's Hofs overwegingen blijkt niet dat het heeft vastgesteld of A op Rosj Pina kan worden geplaatst. Gelet op art. 5.ahf.b Lpw 1969 en in aanmerking genomen hetgeen is aangevoerd, te weten dat verdachte een brief van het rabbinaat heeft ontvangen waaruit blijkt dat zij en haar kinderen niet als joods worden erkend en dat daaruit op voorhand voortvloeit dat A niet op een van de twee joodse scholen - waaronder Rosj Pina - wordt toegelaten, is 's Hofs oordeel niet begrijpelijk. Volgt vernietiging en terugwijzing.

Vrijstellingsverzoeken deel 4

LJN:BM6898, Hoge Raad, 15-02-2011

<http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2011:BM6898>

- De vrijstellingsmogelijkheid als bedoeld in artikel 5 onder b Lpw gaat verder dan de genoemde verdragsbepalingen vereisen. Het staat de inschrijvingsplichtige als bedoeld in artikel 2, eerste lid, Lpw immers vrij de jongere, indien binnen redelijke afstand geen school is te vinden waartegen geen richting bezwaren bestaan, elders in het land voor een school in te schrijven of zelf een dergelijke school op te richten, dan wel om hem na schooltijd en in het weekend onderwijs te laten volgen dat in overeenstemming is met zijn levensbeschouwing. Artikel 8, tweede lid, Lpw maakt evenmin inbreuk op deze verdragsbepalingen.
- De rechter treedt niet in het gewicht van de tegen een school opgeworpen bezwaren. Wel dient de rechter te onderzoeken of de bezwaren de richting van het onderwijs betreffen.

Aanpak ziekteverzuim

- Snel terug naar school is veel beter;
- M@ZI wordt in 2018 toegevoegd aan de eerdergenoemde MAS.

Jurisprudentie (1)

- Hof Amsterdam: 13 februari 2018:
- Art 1:255 lid 1 BW
- Gestagneerde schoolgang en daaraan ten grondslag liggende psychische problemen vormen een ernstige ontwikkelingsbedreiging.
- De OTS is noodzakelijk om de bedreiging in ontwikkeling af te wenden.

Jurisprudentie (2)

- Amsterdam ECLI:NL:GHAMS:2017:278 3 mei 2017
- Geen straf of maatregel. Uit het verhandelde ter zitting blijkt dat op verzoek van de kantonrechter de raad vd Kinderbescherming heeft onderzocht dat er geen zorgen bestaan over de sociale ontwikkeling als over de leerontwikkeling van V. In 2018 wordt in de Leerplichtwet mbt het Thuisonderwijs de mogelijkheden verruimd.

Ervaring in Rotterdam dit afgelopen jaar

1. Lange duur van aanlevering van zaken: soms wel uit 2015! (verjaringstermijn is 3 jaar van overtredingen).
2. Weinig recente info van situatie op school dan wel niet update info;
3. Lpa van de gemeente niet altijd aanwezig;
4. Aanhoudingsbeleid rechter leidt in veel gevallen tot hervatting van school/stage door minderjarige;
5. Behandeling leerplichtzaken door kinderrechters zeer gewenst gezien over overzicht op het veld en mogelijkheden tot directe ingreep bv (v)ots ;
6. Twee praktijkcasussen.